

## Küsimusleht nr. 134

### EESTI MAASELTSID

Perekondlike pidude (pulmad, ristsed jt.) kõrval on meie külarahval olnud mitmeid muidki traditsioonilisi pidustusi ja kooskäimisi — peetud tantsuõhtuid, käidud kiigel, tantsitud talgutel, tehtud käsitöö-õhtuid jne. Aja jooksul on aga toimunud küla seltskondlikus elus mitmeid muudatusi — asutati laulu- ja muusikakoore, hakati korraldama näitemänge, asutati ametlikult registreeritud põhikirjaga seltsse. Kuna eesti maa-seלטside ja nende tegevuse kohta on materjali väga vähe, siis on viimane aeg välja selgitada, millal ühed või teised muudatused küla seltskondlikus elus toimusid ja mida nad endaga kaasa tõid; millal külarahva vanad kooskäimise viisid kadusid, mis tuli vanade traditsioonide asemele ning millist osa selles kõiges etendasid maal asutatud seltsid — põllumeeste-, tuletõrje-, laulu- ja mänguseltsid jt.

1. Millised olid külarahva vanemad kooskäimise ja lõbutsemise viisid, mida teie veel teate: kas tehti külapidusid (ja kuidas neid nimetati — *pitspall*, *simman*, *subrik* jne.), käidi kiigel, tantsimas vms.? Millised kooskäimise viisid olid teie ajal kõige rohkem moes? Millised hakkasid kaduma ja millised uued tulid juurde?

2. Kui tihti ja mis päevadel või pühadel külapidusid ja teisi kooskäimisi korraldati? Kas alati käidi koos ühes talus või vaheldumisi eri kohtades? Kes neid organiseeris?

3. Mida tehti külapeol: tantsiti, lauldi, tehti ringmänge vms.? Kas oli külapeol mõnikord ka mingi eeskava, näit. näitemäng vms.? Kes olid siis esinejateks? Kas teie ajal külapeod ka mingil moel muutusid?

4. Kas külapeost võttis osa ainult oma küla rahvas või ka rahvast naaberküladest ja kaugemaltki? Kas külapeol käisid ainult nooremad inimesed? Kuidas rahvale külapeost teatati?

5. Millal käidi kiigel: pühade ajal, nelja- või laupäevaõhtuti? Kas kiigel käisid ainult nooremad inimesed? Mida seal tehti? Millal kiigelkäimine teie ümbruskonnas hakkas kaduma?



6. Kas mäletatakse aega, kui käidi kõrtsides tantsimas? Mida seal veel tehti: lauldi vms.? Kui kaugelt käidi koos? Oli mõni kõrts ümbruskonnas tantsukohana eriti tuntud?

7. Kes olid pidudel ja kooskäimistel pillimeesteks? Kas mängisid üksikud pillimehed või ansamblid? Milline oli kõige tavalisem mänguriist, mida mängiti külapeol, kiigel, kõrtsis, talgutel jm.? Millised mänguriistad olid ansamblis koos? Milliseid uusi muusikariistu võeti teie ajal tarvitusele?

8. Kas vanad traditsioonilised külarahva kooskäimised (külapeod, kiigekäimine, näputöö-õhtud jne.) säilisid ka pärast laulu- ja mängukooride asutamist?

9. Millal asutati teie ümbruskonnas esimesed laulu- ja muusikakoored, näiteringid? Kes olid nende asutajateks ja juhtideks?

10. Kui palju oli laulu- või muusikakooril liikmeid? Kui kaugelt käisid inimesed koos? Kus laulu- ja mängukoorid ning näiteringid käisid harjutamas? Kus nad tavaliselt esinesid? Kas ka külapidudel?

11. Millised olid teie ümbruskonnas esimesed ametlikud (põhikirjaga) seltsid (põllumeeste-, hariduse-, tuleõrje, karskuse-, laulu- ja mänguselts, maanaisteselts, spordiselts jt.)? Nimetage teile teadaolevate seltside täpsed nimed. Märkige seltsi asutamise aeg ja koht (küla, alev jne.) ning kui laia piirkonna üks või teine selts haaras (2—3 küla, valla, kihelkonna).

12. Missuguse seltsi liige olite ise või mõni perekonnaliige (lähem sugulane)? Kui liige ei olnud, missuguse seltsi tegevusest lähemalt teate?

13. Kes olid seltsi asutajad (kooliõpetajad, vallakirjutajad, taluperemehed vt.)?

14. Missuguse elukutse ja haridusega inimesed valiti seltsi juhatusse? Kui suur oli juhatus ja millised olid ametid (esimees, kirjatöömehed jt.)?

15. Kui palju oli seltsil liikmeid? Kas igaüks võeti vastu seltsi liikmeks? Kas oli seltsil ka toetaja või auliikmeid?

16. Kas igasse seltsi võisid kuuluda ka naised, näit. tuleõrje- ja põllumeesteseltsi? Mida naised seal tegid?

17. Kas ja kui palju leidis ümbruskonnas neid, kes olid korraga mitme seltsi liikmed? Kes need olid ja kuidas nad eri seltside tööst osa võtsid, näit. mängisid näitemängudes vms.?

18. Kas seltsi tööst võisid aktiivselt osa võtta ka mitte-liikmed?

19. Kas seltsil oli tüüpõhikiri või koostas juhatus ise seltsile põhikirja? Kes sel juhul põhikirja kinnitas?



20. Kas seltsil oli oma lipp, pitsat vms.?
21. Millised olid seltsi kooskäimise kohad:  
a) kus peeti juhatuse koosolekuid? b) kus toimusid seltsi poolt korraldatud peod ja muud üritused?
22. Millal ja kuidas toimus oma seltsimaja ehitamine: kust saadi selleks vajalik raha, ehitusmaterjal, töölised jne.? Kust saadi seltsimaja hoone projekt?
23. Missuguseid pidustusi, lõbustusi ning muid üritusi (käsitöö, toiduvalmistamise jm. kursusi, käsitöönäitusi jms.) iga selts korraldas, näit. laulu- ja mänguselts, tuletõrje-, põllumeesteselts jt. Kus ja mis puhul vastavaid üritusi — avalikke peoõhtuid, vabaõhupidusid, seltsi kinniseid peoõhtuid, näitusi, näitusmüüke, basaare jms. korraldati? Kas seltsil oli ka mõni kindel peopäev?
24. Kas mitu eri seltsi korraldas ka ühiseid üritusi? Ja millised need olid? Kuidas tarvitati ühiselt saadud sissetulekut?
25. Milline oli peo eeskava: kas oli ainult näidend, segaeeskava, esinesid samal peoõhtul veel laulu- ja muusikakoorid? Kas pidu lõppes alati tantsuga. Kas peeti ka ainult tansuõhtuid? Kes mängis tantsuks?
26. Kust saadi vajalik repertuaar: näidendid, noodid jne.?
27. Kuidas ja kust muretseti kostüümid, parukad, dekoratsioonid jms.?
28. Kas peoõhtute puhul oli einelaud? Kuidas muretseti einelaua jaoks toiduaineid? Kes tegi kõik vajalikud tööd einelaua ettevalmistamisel? Kes müüsid? Milliseid toite pakuti einelauas? Kas oli ka alkohoolseid jooke? Milleks läks einelauast saadav sissetulek?
29. Kuidas ja mis eesmärgil korraldas selts (ja milline selts) näitusmüüke ning basaare. Kust saadi vajalikud esemed ja mis need olid? Mis oli näitusmüügi ja basaari erinevus?
30. Millal hakati teie ümbruskonnas korraldama toiduvalmistamise, käsitöö jt. kursusi? Kas kursusi korraldasid alati seltsid (kui ja, siis millised seltsid)? Kus neid korraldati ja kes kursusi juhendas?
31. Mida uut õpiti toiduvalmistamise, käsitöö jt. kursustel? Kas kursustel valmistatud käsitöödest korraldati eri näitusi, pandi need välja kohalikel põllumajandusnäitustel vms.?
32. Kas ja kui sageli peeti kohalikke põllumajandusnäitusi? Kui lai piirkond sellest osa võttis? Milliseid naiste- ja meeste käsitöid näitusel esitati?



33. Kuidas toimus näitusel esemete auhindamine: kas auhindu määras vastav komisjon? Kes sinna kuulusid? Mida jagati auhindadeks?

34. Milliseid muid üritusi näituse puhul veel korraldati — peoõhtuid, näitusmüüke vms.?

35. Kui suur oli peoõhtutest, näitusmüükidest jm. üritustest saadud sissetulek? Kui palju läks peo korraldamiseks, kui palju saadi puhastulu? Milleks selts oma sissetulekuid kasutas?

Koostas E. Karu